

Amsterdam **B**orn **C**hildren and their **D**evelopment

NIEUWSBRIEF Juni 2011

Nieuwe vragenlijst
Subsidie voor ABCD-studie toegekend
Overgewicht vaak moeilijk te herkennen
Cafeïne en gedragsproblemen
Eetgedrag en voedingspatroon

De ABCD-studie... hoe zat het ook alweer?

Het is alweer een half jaar geleden dat fase 3 van de ABCD-studie is afgesloten. Via deze nieuwsbrief brengen we u graag op de hoogte van de nieuwe ontwikkelingen.

Om u weer even te herinneren: de ABCD-studie is een langlopend onderzoek al vanaf de zwangerschap naar de gezondheid van kinderen. De studie bestaat uit verschillende fasen. **Fase 1** betrof de zwangerschap, **fase 2** de zuigelingenperiode en **fase 3** de kleuterperiode ofwel 5-jaarsmeting. Als de kinderen 10 jaar oud zijn zal **fase 4** van start gaan.

Omdat we het belangrijk vinden om iedereen die heeft bijgedragen aan de studie op de hoogte te houden, ontvangt u deze nieuwsbrief. Hierin vindt u onder andere een update van diverse onderzoeksresultaten van de studie, stellen onze 2 nieuwe onderzoeksassistentes zich aan u voor en berichten we over de grote subsidie die we hebben gekregen om uitgebreid onderzoek te doen naar overgewicht.

NIEUWE VRAGENLIJST ABCD-STUDIE GAAT VAN START!

Voor alle deelnemers aan de ABCD-studie - dat wil zeggen alle moeders die in fase 1, 2 of 3 hebben meegewerkt - hebben we ook nog een belangrijke vraag. Bij deze nieuwsbrief is een vragenlijst meegestuurd. **Wij willen u vriendelijk vragen of u deze vragenlijst zou willen invullen.** De reden dat we u nu deze vragenlijst sturen, is dat we meer inzicht willen krijgen in de omgevings-factoren die gezondheid kunnen beïnvloeden, zoals luchtverontreiniging, omgevingslawaai en elektromagnetische velden.

Wij hopen van harte dat u weer mee wilt werken. **Ook als u niet mee heeft gedaan aan de 5-jaarsmeting, is uw informatie waardevol.** De vragenlijst kunt u naar keuze op papier invullen of online invullen. Wanneer u de vragenlijst op papier invult kunt u deze in de bijgeleverde envelop terugsturen (postzegel is niet nodig). U kunt de vragenlijst ook online invullen via:

www.abcd-studie.nl/vragenlijst

- **U kunt inloggen met het nummer links bovenaan de vragenlijst en de geboortedatum van uw kind.**

Uiteraard worden alle gegevens strikt vertrouwelijk behandeld! Heeft u nog vragen? Bel of mail ons gerust (020-555 5092 / abcd@ggd.amsterdam.nl).

Nieuwe subsidie voor ABCD-onderzoek

De ABCD-studie heeft een grote subsidie ontvangen van de overheid voor vernieuwend onderzoek. Met die subsidie willen wij onderzoeken of overgewicht en obesitas van de moeder tijdens de zwangerschap leidt tot overgewicht bij het kind. Hierbij willen we kijken hoe dat precies werkt en welke mechanismen een rol spelen. Mogelijke mechanismen zijn verhoogde glucosewaarden in het bloed van de moeder, een hoge bloeddruk of zwangerschapsvergiftiging; moeders die overgewicht hebben, kunnen daar last van hebben en dat is niet optimaal voor de foetus in de baarmoeder. De groei van bepaalde organen kan erdoor beïnvloed worden en later in het leven kan dat weer leiden tot overgewicht, een ongunstige vetverdeling en mogelijk een hogere bloeddruk bij het kind. Daarbij willen we ook onderzoeken of de groei van de baby vlak na de geboorte nog van invloed is.

Dankzij alle moeders, vaders en kinderen van de ABCD-studie hebben we al veel gegevens verzameld. Het komende jaar zullen we nog informatie uit de zwangerschapsdossiers halen en groeigegevens van de kinderen opvragen, voor zover we die nog niet hebben. Met deze resultaten hopen wij, vanuit de GGD en het ziekenhuis, ouders nog beter te kunnen helpen om overgewicht bij hun kind te voorkomen.

Verhuisplannen? Andere basisschool? Geef het ons door!

Wilt u het laten weten als uw adres verandert of uw kind naar een andere school gaat?

Tel: 020-555 5092 – Email: abcd@ggd.amsterdam.nl

Overgewicht bij kinderen lastig te herkennen voor moeders

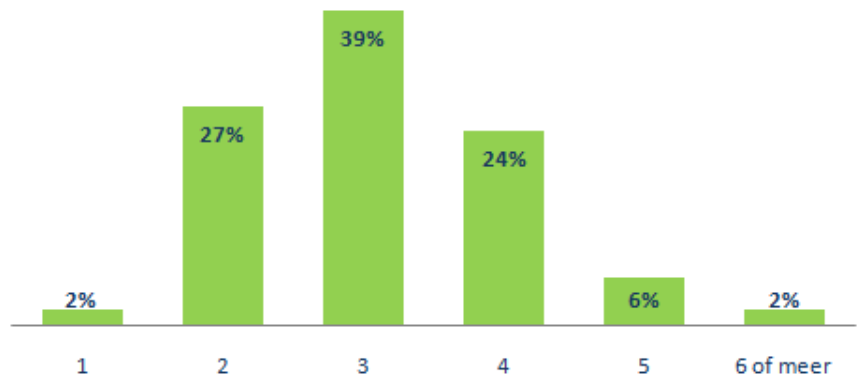
Overgewicht en ernstig overgewicht komt steeds vaker voor, ook bij kinderen. Op latere leeftijd leidt dit tot gezondheidsproblemen en daarom is het belangrijk om overgewicht bij kinderen te voorkomen. Voor de preventie van overgewicht bij kinderen is de begeleidende rol van ouders belangrijk. Het daadwerkelijk zien en onderkennen van overgewicht is daarbij cruciaal. Uit wetenschappelijke literatuur blijkt dat ouders het lastig vinden om het gewicht van hun kind goed in te schatten. Wij hebben onderzocht welke factoren een rol spelen bij de mening van moeders over het gewicht van hun kind.

Vanuit de ABCD-studie is onderzoek gedaan onder 2769 kinderen van 5 jaar met een normaal gewicht of overgewicht. In de vragenlijst die moeders over hun kind hebben ingevuld stond de volgende vraag: 'Wat vindt u van het gewicht van uw kind?'. Het antwoord op deze vraag is vervolgens vergeleken met het gewicht van het kind (gemeten tijdens de ABCD-*health check* op scholen). Uit de *health check* bleek dat 10,5% van de kinderen overgewicht had. Van deze moeders vond 79% dat hun kind een gezond gewicht had. Van de moeders van kinderen met een gezond gewicht vond 6% haar kind te licht. Factoren die bij het inschatten van het gewicht een belangrijke rol spelen zijn opleiding, etniciteit en leeftijd van de moeder. Voor bijvoorbeeld moeders met een lage opleiding, moeders van Turkse en Marokkaanse afkomst en jonge moeders lijkt het moeilijker om het gewicht van hun kind goed in te schatten.

Deze resultaten geven aan dat moeders overgewicht bij hun kind vaak niet herkennen. De Jeugdgezondheidszorg, die bezig is met de preventie van overgewicht, kan moeders helpen een realistisch beeld te vormen van het gewicht van hun kind. Wanneer moeders overgewicht beter herkennen kan dit een eerste aanpak zijn in de preventie van overgewicht op jonge leeftijd.

Hoeveel boterhammen eten de ABCD-kinderen per dag?

**Wist je dat...
de ABCD-kinderen
gemiddeld 3 boterhammen
per dag eten?**

ABCD-bakfiets

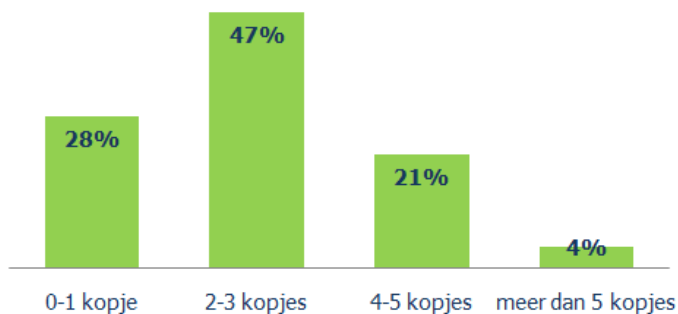
De bekende ABCD-bakfietsen hebben 3 jaar lang dienst gedaan om alle spullen voor consulten te vervoeren naar de Amsterdamse basisscholen. Met het beëindigen van fase 3 zijn de bakfietsen overbodig geworden. Daarom is één van de bakfietsen geschonken aan 'het Lindenhofje'. Het Lindenhofje is een huis in de Amsterdamse Jordaan waar ernstig en/of chronisch zieke kinderen van 0 tot 19 jaar tijdelijk kunnen verblijven. Ook de ouder(s) en andere gezinsleden kunnen hier verblijven als zij dat graag willen. De bakfiets kan hier dan ook veelzijdig worden ingezet. Wij wensen hen er veel plezier mee!

Is cafeïnegebruik tijdens de zwangerschap gerelateerd aan gedragsproblemen bij kleuters?

Er zijn aanwijzingen dat de inname van cafeïne uit koffie, thee en frisdrank tijdens de zwangerschap de kans op onvruchtbaarheid en het ontstaan van geboortedefecten bij het kind vergroot. Het Voedingscentrum adviseert zwangere vrouwen daarom maximaal 4 koppen koffie per dag te drinken. Voor thee en frisdrank geldt een maximum van 8 glazen per dag (als je geen koffie drinkt).

Binnen de ABCD-studie is gekeken of cafeïnegebruik tijdens de zwangerschap mogelijk ook van invloed zou kunnen zijn op de ontwikkeling van gedragsproblemen bij kinderen op latere leeftijd. Om antwoord te kunnen geven op deze vraag hebben wij ABCD-moeders tijdens hun zwangerschap gevraagd hoeveel koppen koffie, thee en/of frisdrank zij gebruikten. Vijf jaar later hebben 4431 moeders en 3541 leerkrachten het gedrag van ABCD-kinderen beoordeeld aan de hand van een gedragsvragenlijst. In deze lijst werd onder andere gevraagd naar emotionele problemen, hyperactiviteit, aandachtsproblemen en problemen in de relatie met leeftijdsgenoten. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat het gebruik van cafeïne tijdens de zwangerschap het risico op gedragsproblemen bij kleuters *niet* beïnvloedt.

ABCD-moeders: aantal kopjes koffie per dag

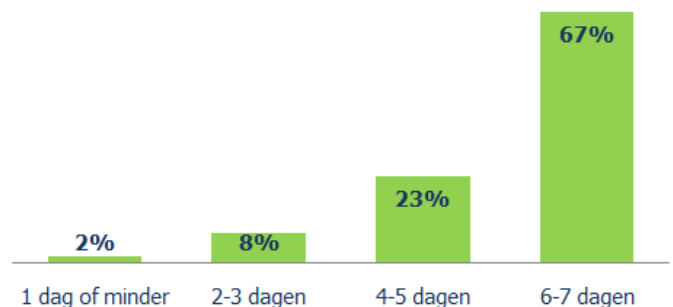
Deze resultaten zijn geruststellend, maar het is belangrijk om te benadrukken dat het hier alleen gaat om gedragsproblemen bij kleuters. Het blijft hoe dan ook raadzaam om de adviezen van Het Voedingscentrum op te volgen en niet te veel cafeïne te gebruiken gedurende de zwangerschap.

Eetgedrag en voedingspatroon van ABCD-kinderen

Kinderen die borstvoeding krijgen hebben later minder kans op overgewicht. Het is nog niet precies bekend hoe borstvoeding beschermt tegen overgewicht. Een mogelijke oorzaak kan zijn dat kinderen die borstvoeding krijgen een gezonder voedingspatroon en ander eetgedrag ontwikkelen dan kinderen die flesvoeding krijgen.

De ABCD-studie heeft onderzoek gedaan naar het voedingspatroon van kinderen op zuigelingenleeftijd. Deze gegevens zijn gekoppeld aan eetgedrag op 5-jarige leeftijd, waaronder fruit- en groente-inname. Het blijkt dat kinderen die langdurig borstvoeding hebben gehad (tenminste 6 maanden) op 5-jarige leeftijd meer fruit en groenten eten dan kinderen die al vroeg overgingen op flesvoeding. De eerste vaste hapjes kregen de meeste kinderen bij 6 maanden (44%). Zes procent van de kinderen kreeg vaste voeding vóór de 4^e maand. Deze kinderen blijken op 5-jarige leeftijd minder goed verzadiging te kennen. Dat betekent dat ze minder goed herkennen wanneer ze genoeg hebben gegeten.

Aantal dagen in de week dat ABCD-kinderen fruit eten

Kortom, dit onderzoek wijst erop dat een langere duur van borstvoeding (tenminste 6 maanden) en het beginnen met vaste hapjes tussen de 4 en 6 maanden de beste combinatie lijkt te zijn voor de ontwikkeling van een gezond eetpatroon en eetgedrag bij kinderen.

Ilona Steenkamer

Sinds maart 2011 zijn er twee nieuwe onderzoeksassistenten werkzaam bij de ABCD-studie.

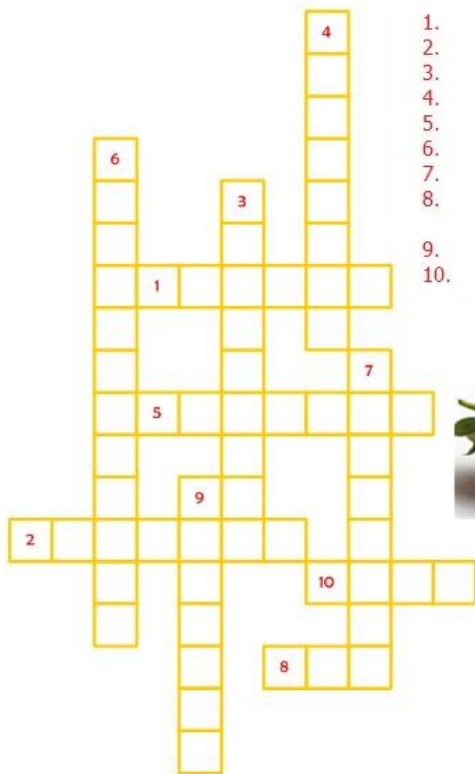
Zij zijn met name betrokken bij het onderzoek naar risicofactoren in de omgeving van het kind, zoals luchtverontreiniging, omgevingslawaai en elektromagnetische velden.

Marcelle van der Putten

VOOR DE KINDEREN

Test je kennis over groente en fruit...

1. Een vrucht met een klokhuis
2. Van deze groente krijg je goede ogen
3. Van deze groente word je heel sterk
4. Het is geel en héél zuur
5. Apen zijn er dol op
6. Peulvrucht
7. Zomerkoninkje
8. Als je deze groente snijdt krijg je tranende ogen
9. Zo rood als een ...
10. Groeit aan een struik

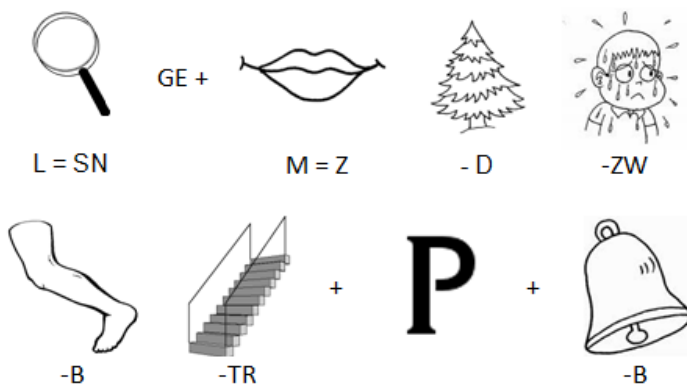

Artis

Het is alweer een tijdje geleden; kerstvakantie 2010! In deze periode is fase 3 afgesloten waarbij de laatste kinderen zijn onderzocht. Zij mochten samen met hun ouders, broertjes en zusjes naar Artis komen om zich te onderwerpen aan de wetenschap. Te midden van een besneeuwde dierentuin waren een paar gezellige, verwarmde klaslokalen het decor van een spetterende afsluiting van fase 3. Meer dan 40 kinderen hebben hun lengte, gewicht, vetpercentage en bloeddruk laten meten. Ook hebben ze meegedaan aan allerlei cognitieve testjes.

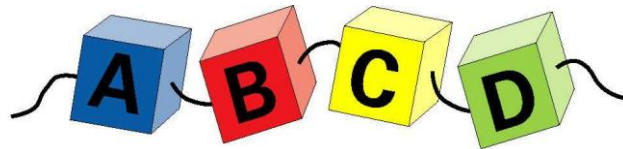

Met dank aan Artis, want zij stelden de kaartjes ter beschikking! Maar natuurlijk ook veel dank aan alle kinderen en ouders die naar Artis gekomen zijn.

OPLOSSING REBUS

Amsterdam **B**orn **C**hildren and their **D**evelopment

Colofon

Projectleiding

Dr. Ir. Manon van Eijdsden
Dr. Tanja G.M. Vrijkotte

Promovendi

Drs. Marieke de Beer
Gerrit van den Berg MSc
Aimée E. van Dijk MSc
Marieke L.A. de Hoog MSc
Eva M. Loomans MSc

Datamanager

Hans Reurs

Projectassistenten

Marcelle van der Putten MSc
Ilona Steenkamer BSc

Bezoekadres

GGD Amsterdam
Cluster EDG
Nieuwe Achtergracht 100
1018 WT Amsterdam

Postadres

GGD Amsterdam
Cluster EDG
t.a.v. ABCD Studie
Postbus 2200
1000 CE Amsterdam

Contactgegevens

T. 020 555 5092
F. 020 555 5160
E. abcd@ggd.amsterdam.nl
W. www.abcd-studie.nl